

УДК 811-139

Гришина О. А.

АНАЛІЗ ФАХОВИХ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ ДЛЯ ЧИТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ МАЙБУТНІМИ ІНЖЕНЕРАМИ

Успішність та ефективність організації навчального процесу з іноземної мови зумовлена визначенням та забезпеченням змісту навчання. З огляду на те, що зміст навчання іноземної мови, зокрема навчання фахового читання спеціалістів немовних вищих навчальних закладів полягає насамперед у виокремленні професійно спрямованого мовленнєвого матеріалу, автор присвячує дослідження проблемі вивчення професійно спрямованих наукових текстів для іншомовного читання майбутніми спеціалістами немовних вищих навчальних закладів. В статті характеризується науковий стиль опосередкованого науковим текстом мовлення. Також автор формулює визначення професійно спрямованого тексту. Поряд із зазначеним вище, дослідник виокремлює та аналізує лінгвістичні особливості наукових текстів. Автор також визначає провідні риси композиційно-сислової структури професійно спрямованих наукових текстів.

В статті детально охарактеризовано вживання термінів у професійно орієнтованих наукових статтях, та, зокрема, зазначено головні групи термінів та проаналізовано їх структуру.

Автор виокремлює структуру провідних жанрів наукових текстів, таких як експериментальна та оглядова, які яскраво проілюстровано прикладами. Також дослідник зазначив критерії аналізу структурної побудови анотації наукової експериментальної статті.

Ключові слова: *зміст навчання іноземної мови, іншомовна компетентність у професійно орієнтованому читанні, науковий текст, лінгвістичні особливості, експериментальна наукова стаття, оглядова наукова стаття, терміни та термінологічні сполуки.*

Однією з вимог сучасної освіти є володіння іноземною мовою, особливо актуальною є потреба вільного іншомовного спілкування для спеціалістів немовних вищих навчальних закладів (ВНЗ), а саме майбутніх інженерів, з метою отримання актуальної професійно орієнтованої наукової інформації. Тому провідною метою навчання іноземної мови студентів немовних ВНЗ є формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності, зокрема формування іншомовної компетентності у фаховому читанні.

Успішність навчання відбувається завдяки правильній організації навчання читання фахової літератури, насамперед визначення мети та забезпечення певних компонентів змісту навчання. У свою чергу, зміст навчання іноземної мови охоплює такі компоненти, як-от: сфери спілкування, теми, ситуації, мовний, мовленнєвий матеріал, країнознавчий та лінгвокраїнознавчий матеріал, знання, навички та вміння і т.д. [9; 10]. Таким чином, професійна складова іншомовної компетентності в професійно орієнтованому читанні відображається насамперед в наукових

текстах, які є засобом навчання професійно орієнтованого іншомовного читання. Для успішного забезпечення зазначеного вище компоненту необхідно здійснити виокремлення професійно спрямованого мовленнєвого матеріалу.

Аналіз науково-методичної літератури показує широкий спектр досліджень щодо вирішення проблеми змісту навчання читання, зокрема автори-дослідники О. М. Соловова (2002) [13], О. Б. Тарнопольський (2006) [14] сформулювали сфери, завдання та зміст навчання читання; науковці Н. В. Єлухіна (1988) [7], Т. С. Сєрова (1982) [11] визначили психологічні характеристики цього виду мовленнєвої діяльності. Праці О. В. Бернадської (2004) [2], О. Ю. Бочкарьової (2007) [3] та ін. присвячені проблемі навчання фахового читання.

Проте, необхідність виділення та організації змісту навчання фахового читання зумовлює постановку вирішення проблеми виокремлення професійно спрямованого мовленнєвого матеріалу для навчання читання майбутніх спеціалістів немовних ВНЗ. Такі чинники є вирішальними в актуальності зазначеної вище проблеми:

а) формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів немовних ВНЗ вимагає здійснення аналізу професійної складової;

б) контроль є засобом управління та рушійною силою навчального процесу іноземної мови, організація якого зумовлює підґрунтя в якості змісту навчання читання фахової літератури;

в) виокремлення фахового наукового мовленнєвого матеріалу для подальшого уточнення змісту навчання потребує лінгвістичного аналізу професійно спрямованих наукових статей. Таке дослідження є необхідним компонентом для чіткої та прозорої організації навчального процесу з іноземної мови.

Отже, мета статті полягає в виділенні провідних жанрів наукових текстів (НТ), які необхідні для навчання читання іноземною мовою майбутніх спеціалістів немовних ВНЗ.

Для досягнення вказаної **мети** необхідно вирішити такі **завдання**: 1) визначити поняття професійно спрямованого тексту; 2) охарактеризувати науковий стиль опосередкованого НТ мовлення; 3) виділити лінгвістичні особливості професійно спрямованих НТ; 4) здійснити аналіз виділених жанрів наукових статей для навчання іншомовного читання майбутніх спеціалістів немовних ВНЗ.

Розглянемо, передусім, поняття тексту. У словнику лінгвістичних термінів читаємо таке визначення: текст – повідомлення, яке складається з кількох чи багатьох речень, становить сукупність речень, що пов'язані змістом, лексико-граматичними засобами [12]. В. В. Феоктістова пропонує

розуміти текст як комунікативну одиницю, яка використовується в мовленнєвій діяльності студента та характеризується такими ознаками: цілісністю, смисловою завершеністю, направленістю на читача, комунікативним наміром автора, соціальною обумовленістю [15]. Тексти виступають лінгвістичною основою формування іншомовної комунікативної компетентності в читанні фахової літератури майбутніми спеціалістами немовних ВНЗ.

Професійно спрямований текст має складну інформаційну структуру, яку можна представити двома інформаційними прошарками: професійна інформація та фонові інформація. За О. В. Куліковою, спеціальний текст є багаторівневою структурою, ефективно та успішно сприйняття якого зумовлене головним чином професійним запитом читача та його спеціальними знаннями. У певній мірі спеціальний текст імітує певний тип комунікації [8, с. 35].

У навчальному процесі доцільним є використання професійно спрямованих автентичних текстів. Такі тексти не завжди легкі для опрацювання навіть для носія мови. Проте вивчення саме вузькоспеціалізованих текстів привчає студентів до складної форми та змісту, стимулює активний пошук необхідних наукових фактів. У такому випадку текст слугує джерелом для вивчення термінологічної лексики та виступає як носій необхідних знань та інформації зі спеціальності [4].

Охарактеризуємо науковий стиль опосередкованого НТ мовлення. Науковий стиль мовлення є одним із функціональних стилів літературної мови, що обслуговує сферу науки. Мовні особливості наукового стилю зумовлюються його призначенням передавати об'єктивну інформацію про природу, суспільство і людину. Емоційна лексика не притаманна для наукового стилю. Усі мовні засоби наукового стилю покликані забезпечити ясність, точність, об'єктивність, недвозначність, логічність і аргументованість викладу інформації [1].

Аналіз лексичних особливостей професійно спрямованих НТ показує широке використання термінів. Науковому стилю властиве широке використання термінів та лексичних одиниць із абстрактним значенням, вживання слів у прямому значенні. В контексті нашого дослідження мовні особливості професійно спрямованих НТ включають лексико-семантичні та граматичні особливості. Загальновідомо, що лексика наукової прози поділяється на три основні групи: загальна лексика, загальнонаукова та власне термінологія [5].

Загальна лексика та загальнонаукова лексика характеризуються багатозначністю та вживаються в інших контекстах. У професійно спрямованих НТ переважну кількість лексики складають терміни та термінологічні сполуки. Терміни визначають як слово або словосполучення,

що позначає поняття спеціальної галузі знань або діяльності [6]. Термін має особливе значення в науковій галузі, оскільки вони властиві конкретній галузі науки. Терміни поділяються на загальні та спеціальні. Загальні виражають поняття широкої галузі науки, спеціальні терміни – вузької галузі. Терміни є головними носіями інформації професійно спрямованих НТ. Важливість таких термінів залежить від частоти вживання в професійно спрямованих НТ. Зазначимо, що терміни мають свою власну структуру, як-от:

– терміни-прості слова, що утворені на основі загальнопобутової лексики: *lattice, vapour, iron, the melting point*,

– терміни-словосполучення: *diecasting, pig iron, as-cast work conditions, alloying elements, ferrous alloys, the stable austenite-graphite, stress-raising defects, Ferritic Ductile Iron, hard surfacing*,

– терміни-складні слова: *disturbance, two-dimensional*.

З метою успішного вивчення професійно орієнтованих НТ проаналізуємо такі жанри як-от: експериментальна та оглядова НТ.

Особливостями побудови експериментальної статті є те, що вона відрізняється однорідною структурою, традиційно починається із анотації (*abstract / summary*), яку лінгвісти виділяють окремим жанром наукової прози [9]. Анотація містить короткий виклад змісту статті, мету дослідження, завдання, методи, результати, загальні висновки. Тому будемо вважати це критеріями аналізу структурної побудови анотації наукової експериментальної статті. Також анотація містить ключові слова (*keywords*) та такі складові в своїй структурі: вступ (*introduction*), матеріали та методи (*materials and methods*), результати (*results*), висновки (*conclusions*) обговорення (*discussion*), бібліографія (*reference*).

Вступ характеризується постановкою проблеми, коротким викладом поточних досліджень, повідомленням отриманих результатів та окресленням змісту НТ. Вступ завершується формулюванням мети.

Такий компонент структури експериментальної статті як “матеріали та методи” містить інформацію про об’єкти експерименту, опис технології експерименту, аналіз даних із зазначенням використаних матеріалів та методів отримання даних. Така складова як “результати” представляє чіткий опис отриманих даних, такий компонент як “обговорення” присутній не у всіх наукових експериментальних статтях. Він може бути об’єднаний із попереднім компонентом “результати”.

Аналіз наукових оглядових статей дав змогу зробити висновок про відсутність чіткої структури. Як правило, така стаття містить певну наукову інформацію. Проблема зазвичай визначається назвою оглядової НТ.

Професійно спрямовані НТ інженерного профілю також характеризуються наявністю паралінгвістичних засобів. Під паралінгвістичними засобами слідом за А. М. Щукіним, ми розуміємо

сукупність невербальних засобів, що беруть участь у мовленнєвому спілкуванні [16]. В текстах зустрічаються хімічні формули, жирний шрифт або курсив для виділення інформації.

Лінгвістичний аналіз показав також наявність великої кількості графічних засобів вираження інформації, що також ми відносимо до паралінгвістичних засобів: графіків, схем, таблиць.

Проведений нами лінгвістичний аналіз текстів показав доцільність використання автентичних НТ для ефективного навчання читання фахової літератури, зокрема текстів наукових експериментальних та оглядових статей. Перспектива подальшого дослідження полягає у вивченні шляхів ефективної організації навчального процесу з іноземної мови, головною метою якої є формування іншомовної компетентності в спеціалістів немовних ВНЗ.

Використана література:

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка / И. В. Арнольд. – Ленинград : изд-во “Просвещение”, 1973. – 302 с.
2. Артемов В. А. Психология обучения иностранным языкам / В. А. Артемов. – М. : Просвещение, 1969. – 279 с.
3. Бернадська Е. В. Моделирование ситуаций профессиональной деятельности в обучении иностранному языку в высшем учебном заведении военного профиля : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Бернадська Елена Владимировна. – К., 2004. – 185 с.
4. Бочкарьова О. Ю. Методика навчання майбутніх учителів англійської мови професійно спрямованого аудіювання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Бочкарьова Олена Юріївна. – К., 2007. – 239с.
5. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – [5-е изд., стереотип.]. – М. : Ком. Книга, 2007. – 144 с.
6. Глушко М. М. Функциональный стиль общественного языка и методы его исследования / М. М. Глушко и др. – М., 1974. – С. 33.
7. Добраев Л. П. Смысловая структура ученого текста и проблемы его понимания / Л. П. Добраев. – М., 1982. – 170 с.
8. Елухина Н. В. Сопоставления влияния информационной насыщенности текста на понимание при чтении и аудировании / Н. В. Елухина, Е. В. Мусницкая // Психология и методика преподавания иностранных языков в вузе : сб. науч. трудов. – М., 1976. – Ч. II. – С. 5-30.
9. Куликова О. В. Формирование языковой компетенции у студентов нелингвистических специальностей в свете когнитивной теории интерпретации текста / О. В. Куликова // Актуальные проблемы лингвистики и лингводидактики иностранного языка делового и профессионального общения : материалы IV междунар. научн.-практ. конф. – М., 2010. – С. 242.
10. Малюга О. С. Навчання професійно орієнтованого читання наукових англомовних текстів студентів-магістрів аграрних спеціальностей : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Малюга Олександр Сергійович. – К., 2007. – 217 с.
11. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / [О. Б. Бігич, Н. О. Бражник, С. В. Гапонова, Г. А. Гринюк, Т. І. Олійник, К. І. Оніщенко, О. П. Петрашук та ін.] ; під ред. С. Ю. Ніколаєвої. – [2-е вид.]. – К.: Ленвіт, 2002. – 327 с.
12. Серова Т. С. Теоретическое обучение профессионально-ориентированному чтению на иностранном языке в неязыковом вузе : дис. ... доктора пед. наук. – Л. : 1989. – 447 с.
13. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганіч. – 1985. – 360 с.
14. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам: базовый курс лекций : [пособие для студ. пед. вузов и учителей] / Е. Н. Соловова. – М. : Просвещение 2002. – 239 с.

15. *Тарнопольський О. Б.* Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому закладі освіти / О. Б. Тарнопольський. – К. : Фірма “Інкос”, 2006. – 247 с.
16. *Феоктистова В. В.* Функциональные и структурно-семантические особенности английской научно-технической терминологии светотехнической промышленности : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 / В. В. Феоктистова. – М., 1998. – 25 с.
17. *Щукин А. Н.* Лингводидактический энциклопедический словарь ; более 2000 единиц / А. Н. Щукин. – М. : Астрель: АСТ : Хранитель, 2007. – 746 с.

References :

1. *Arnol'd Y. V.* Stylystyka sovremennoho anhlyyskoho yazyka / Y. V. Arnol'd. – Lenynhrad : yzd-vo "Prosveshchenye", 1973. – 302 s.
2. *Artemov V. A.* Psykholohyya obuchenyua ynostrannym yazykam / V. A. Artemov. – М. : Prosveshchenye, 1969. – 279 s.
3. *Bernadska Ye. V.* Modelirovanie situatsiy professionalnoy deyatel'nosti v obuchenii inostrannomu yazyku v vysshem uchebnom zavedenii voennogo profilya : diss. ... kand. ped. Nauk : 13.00.04 / Bernadska Yelena Vladimirovna. – К., 2004. – 185 s.
4. *Bochkarova O. Yu.* Metodyka navchannia maibutnikh uchyteliv anhliiskoi movy profesiino spriamovanoho audiiuvannia : dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. Nauk : 13.00.02 / Bochkarova Olena Yuriiivna. – К., 2007. – 239 с.
5. *Galperin I. R.* Tekst kak obekt lingvisticheskogo issledovaniya / I. R. Galperin. – [5-e izd., stereotip.]. – М. : Kom. Kniga, 2007. – 144 s.
6. *Glushko M. M.* Funktsionalnyy stil obshchestvennogo yazyka i metody ego issledovaniya / M. M. Glushko i dr. – М., 1974. – S. 33.
7. *Doblaev L. P.* Smyslovaya struktura uchenogo teksta i problemyego ponimaniya / L. P. Doblaev. – М., 1982. – 170 s.
8. *Yelukhina N. V.* Sopotavlenniya vliyaniya informatsionnoy nasyshchennosti teksta na ponimanie pri chtenii i audirovanii / N. V. Yelukhina, Ye. V. Musnitskaya // Psikhologiya i metodika prepodavaniya inostrannykh yazykov v vuze : sb. nauch. trudov. – М., 1976. – Ch. II. – S. 5-30.
9. *Kulikova O. V.* Formirovanie yazykovoy kompetentsii u studentov nelingvisticheskikh spetsialnostey v svete kognitivnoy teorii interpretatsii teksta / O. V. Kulikova // Aktualnye problemy lingvistiki i lingvodidaktiki inostrannogo yazyka delovogo i professionalnogo obshcheniya : materialy IV mezhdunar. nauchn.-prakt. konf. – М., 2010. – S. 242.
10. *Maliuha O. S.* Navchannia profesiino oriyentovanoho chytannia naukovykh anhlo-movnykh tekstiv studentiv-mahistriv ahrarnykh spetsialnostey : dys. ... kandydata ped. Nauk : 13.00.02 / Maliuha Oleksandr Serhiiovych. – К., 2007. – 217 s.
11. *Metodyka vykladannia inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh* / [O. B. Bihych, N. O. Brazhnyk, S. V. Haponova, H. A. Hryniuk, T. I. Oliinyk, K. I. Onishchenko, O. P. Petrashchuk ta in.]; pidred. S. Yu. Nikolaievoi. – [2-e vyd.]. – К. : Lenvit, 2002. – 327 s.
12. *Serova T. S.* Teoreticheskoe obuchenie professionalno-orientirovannomu chteniyu na inostrannom yazyke v neyazykovom vuze : dis. ... doktora ped. nauk. – L. : 1989. – 447 s.
13. *Slovník lingvistických terminů* / D. I. Ganich. – 1985. – 360 s.
14. *Solovova Ye. N.* Metodika obucheniya inostrannym yazykam: bazovyy kurs lektsiy : [posobie dlya stud. ped. vuzov i uchiteley] / Ye. N. Solovova. – М. : Prosveshchenie 2002. – 239 s.
15. *Tarnopolskyi O. B.* Metodyka navchannia inshomovnoi movlennievoi diialnosti u vyshchomu zakladi osvity / O. B. Tarnopolskyi. – К. : Firma “Інкос”, 2006. – 247 s.
16. *Feoktistova V. V.* Funktsionalnye i strukturno-semanticheskie osobnosti angliyskoy nauchno-tekhnicheskoy terminologii svetotekhnicheskoy promyshlennosti : avtoref. dis. ... kand. filol. Nauk : spets. 10.02.04 / V. V. Feoktistova. – М., 1998. – 25 s.
17. *Shchukin A. N.* Lingvodidakticheskiy entsiklopedicheskiy slovar ; bolee 2000 edinitov / A. N. Shchukin. – М. : Astrel: AST : Khranitel, 2007. – 746 s.

Гришина Е. А. *Анализ специальных научных текстов для чтения на английском языке будущими инженерами.*

Успешность и эффективность организации учебного процесса по иностранному языку обусловле на детальным отбором содержания обучения. Учитывая то, что содержание

обучения иностранному языку, в частности обучения профессионального чтения специалистов неязыковых вузов, прежде всего в выделении профессионально направленных научных текстов, автор посвящает исследования проблеме изучения профессионально направленных научных текстов для чтения на английском языке будущими специалистами неязыковых вузов. В статье характеризуется научный стиль опосредованного научным текстом речи. Также автор формулирует определения профессионально направленного текста. Наряду с указанным выше, исследователь выделяет и анализирует лингвистические особенности научных текстов. Автор также определяет основные черты композиционно-смысловой структуры профессионально направленных научных текстов.

Ключевые слова: содержание обучение иностранного языка, иноязычная компетентность в профессионально ориентированном чтении, научный текст, лингвистические особенности, экспериментальная научная статья, обзорная научная статья, термины и терминологические слово сочетания.

HRYSHYNA O. A. The analysis of the professional scientific texts for future engineers' reading for specific purposes.

The success and effectiveness of the educational process of foreign language directly depend on the properly defined selection of criteria-based text content. As the teaching of the professional reading of the future specialists engineers is a must of an education foreign language content, it is a primary need to define the professional scientific text core in the course. Thus, the author devotes the investigation to the linguistic analysis of the professionally oriented scientific papers. In order to outline the texts peculiarities, scientific style is characterized first. Furthermore, the author gives the definition of "the professionally oriented text". Alongside, the writer describes the vocabulary and grammar peculiarities. The key features of the semantic structure of scientific papers are given in great detail.

The article gives the thorough description of the terminology. The author identifies the main groups of terminology collocations. The structure of the terminology collocations is also defined.

The researcher identifies and illustrates the structure of the experimental and overview scientific papers.

Key words: education foreign language content, foreign language competence in professionally oriented, reading, scientific text, linguistic features, experimental scientific article, overview article, terminology collocations.

УДК 378.14

Застело О. В.

КОМПЛЕКСНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ У ЕКСПЕРТНОМУ ОЦІНЮВАННІ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СЛУХАЧІВ

У статті запропоновано методичний підхід до комплексного застосування математичних методів оброблення інформації від експертів у процесі тестування слухачів з іноземної мови. Під час проведення експертизи в навчальному процесі найчастіше використовують методи вимірювання, що дають змогу розмістити об'єкти на порядковій (інтервальної) шкалі: безпосереднє оцінювання, ранжирування, парне порівняння. Аналіз